

**MENDELOVA UNIVERZITA V BRNĚ
AGRONOMICKÁ FAKULTA**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

BRNO 2017

Lenka Sotolářová

Mendelova univerzita v Brně
Agronomická fakulta
Ústav chovu a šlechtění zvířat

Vývoj a chov plemen chladnokrevných koní v České republice
Bakalářská práce

Vedoucí práce:
Ing. Eva Sobotková

Vypracovala:
Lenka Sotolářová

Brno 2017

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci:

.....
.....

vypracoval/a samostatně a veškeré použité prameny a informace uvádím v seznamu použité literatury. Souhlasím, aby moje práce byla zveřejněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách ve znění pozdějších předpisů a v souladu s platnou *Směrnicí o zveřejňování vysokoškolských závěrečných prací*.

Jsem si vědom/a, že se na moji práci vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, a že Mendelova univerzita v Brně má právo na uzavření licenční smlouvy a užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona.

Dále se zavazuji, že před sepsáním licenční smlouvy o využití díla jinou osobou (subjektem) si vyžádám písemné stanovisko univerzity, že předmětná licenční smlouva není v rozporu s oprávněnými zájmy univerzity, a zavazuji se uhradit případný příspěvek na úhradu nákladů spojených se vznikem díla, a to až do jejich skutečné výše.

V Brně dne:

.....

podpis

Poděkování

Tímto si dovoluji poděkovat vedoucí mé bakalářské práce Ing. Evě Sobotkové, Ph.D., za odborné vedení a konzultace mé bakalářské práce. Dále také za poskytnutí materiálů k vypracování.

Dále chci poděkovat Janě Voráčkové z hřebčína v Klokočově za poskytnutí odborné konzultace a materiálů k mé bakalářské práci.

Abstrakt

Cílem této práce je popis a charakteristika historie i současné situace v chovu chladnokrevných koní v České republice. Objasníme si původ a vznik jednotlivých chladnokrevných plemen a poté se budeme zabírat chovem těchto plemen v historii. Navážeme současným chovným cílem, minimálními tělesnými mírami při zápisu do plemenné knihy, užitkovými vlastnostmi i popisem zevnějšku. Následovat bude kapitola o výkonnostních zkouškách, která je rozdělena podle pohlaví. Zabývat se budeme především pravidly výkonnostních zkoušek, které jsou uvedeny v řádu plemenných knih jednotlivých plemen a jsou pro všechna tři uznaná chladnokrevná plemena stejné. Plynule navážeme na zařazení koní do plemenných knih a pokračovat budeme využitím těchto koní pro volnočasové aktivity – soutěže chladnokrevných koní, kam patří formanská jízda, jízda ovladatelnosti v páru a těžký tah. Poslední a velmi významnou kapitolou je současná situace v chovu, kde si něco řekneme o početních stavech těchto koní, o liniích a současných plemenných hřebcích u jednotlivých plemen, ozřejmíme si střediska chovu (hřebčín v Klokočově, Tlumačově i Písku) a nakonec se budeme zabývat zařazením těchto koní do genetických zdrojů a současným mistry České republiky v jednotlivých soutěžích.

Klíčová slova: koně, českomoravský belgický kůň, slezský norik, norik, chladnokrevní koně, výkonnostní zkoušky, soutěže

Abstract

The aim of this work is to describe and characterize the history and the current situation in the cold-blooded horses breeding in the Czech Republic. We will clarify the origin of the cold-blooded breeds and then we will deal with the breeding of these breeds in history. We extend today's breeding aim, minimal body rates when recording in a studbook, utility features, and exterior description. Now following the chapter of performance tests, which is divided by gender. Continuously, we will deal with performance test rules, which are listed in the studbook of the breeds and are the same for all three recognized cold-blooded breeds. We will continue to add horses to breeding books and continue to use these horses for leisure activities - cold-blooded horses, including Forman ride, pair control and heavy run. The last and very important chapter is the current situation in the breeding where we can say something about the number of these horses,

in number lines and the current breeding stallions of the individual breeds, we will show the breeding centers (Klokočov, Tlumačov and Písek) and finally we will deal with the inclusion of these horses in genetic resources and Masters of the Czech Republic in individual categories.

Keywords: horses, Bohemian Belgian horse, Silesian norik, norik, cold-blooded horses, performance tests, competition

OBSAH

1	ÚVOD	9
2	CÍL	10
3	LITERÁRNÍ PŘEHLED	11
3.1	Charakteristika chladnokrevných plemen koní	11
3.2	Chladnokrevná plemena chovaná v ČR	11
3.2.1	Norický kůň	12
3.2.2	Slezský norický kůň	13
3.2.3	Českomoravský belgický kůň	15
3.3	Historie chovu chladnokrevných koní v ČR	17
3.3.1	Historie chovu norického koně	18
3.3.2	Historie chovu slezského norika	19
3.3.3	Historie chovu českomoravského belgického koně	20
3.4	Výkonnostní zkoušky chladnokrevných koní	21
3.4.1	Zkoušky výkonnosti chladnokrevných klisen	22
3.4.2	Zkoušky výkonnosti chladnokrevných hřebců	23
3.5	Soutěže chladnokrevných plemen koní	26
3.5.1	Vozatajská (formanská) jízda	27
3.5.2	Ovladatelnost s kládou	28
3.5.3	Těžký tah	29
3.6	Současný stav v chovu chladnokrevných koní v ČR	30
3.6.1	Vývoj za posledních 20 let	31
3.6.2	Plemeno českomoravský belgický kůň	32
3.6.3	Plemeno norický kůň	34
3.6.4	Plemeno slezský norik	35
3.6.5	Střediska chovu chladnokrevných plemen koní	37
3.6.6	Genetické zdroje a dotace	41

3.6.7	Výsledky mistrovství ČR 2016.....	43
4	ZÁVĚR.....	46
5	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	47
6	PŘÍLOHY	52

1 ÚVOD

Chov chladnokrevných plemen koní má na území České republiky více než stoletou tradici. Kůň se stal již v dobách minulých nepostradatelným pomocníkem člověka. Nejčastější využití chladnokrevných koní bylo v zemědělství při získávání obživy lidí, díky jejich síle a ochotě spolupracovat. Jejich hlavním úkolem bylo vždy poskytovat energii k vykonání práce, čímž se podstatně liší od chovu ostatních koní. Poptávka po lehkých jezdeckých koních se sice zvyšovala, ale tito koně nemohli nahradit sílu koně tažného, což si hřebčiny uvědomovaly a snažily se udržet chov chladnokrevných koní. V období před druhou světovou válkou měli tito koně nezastupitelnou funkci v dopravě a armádě, po druhé světové válce se ekonomická i společenská situace výrazně změnila a chladnokrevná plemena ztrácela využití. Pro práci, armádu i dopravu se začala využívat technika a to rozvoji chladnokrevných plemen koní výrazně uškodilo. V praxi se však ukázalo, že tažní koně jsou v lesním hospodářství stále užiteční a to převážně díky tomu, že jsou schopni soustřeďovat dříví i v těžce přístupném terénu, v prvních probírkách i na úzkých a nezpevněných cestách. Výhodou také je, že kůň neničí kořeny i kmeny stromů a nerozbahňuje a nedevastuje cesty, jako těžká technika.

Významný moment v chovu chladnokrevných koní byl po roce 1960, kdy přestala být rozlišována plemenná příslušnost mezi jednotlivými plemeny a začalo docházet ke ztrátě rozdílů mezi nimi. Slezský norik a českomoravský belgický kůň se začal označovat souhrně jako chladnokrevný kůň. Trvalo poměrně dlouhou dobu, než se od tohoto upustilo a každé plemeno mělo svůj jednoznačný název. V současné době jsou v České republice pro 3 chladnokrevná plemena vedené plemenné knihy – českomoravský belgický kůň, norický kůň a slezský norik. Avšak rozdíly mezi nimi nejsou až tak výrazné – to je zapříčiněno historicky (není to tak dávno, co vznikla plemenná kniha pro jednotlivá plemena) a také standardy, které jsou pro jednotlivá plemena velmi podobná.

Chladnokrevná plemena koní v současné době ztrácí pozornost chovatelů a to hlavně z důvodu možnosti jejich využití. Při práci v lese s koněm se chovateli nedostává dostatečného ohodnocení jeho práce - plat bývá nízký v porovnání prací v lese s technikou. Z těchto důvodů se chladnokrevní koně začínají čím dál častěji objevovat v oblasti volného času, sportu a kultury.

2 CÍL

Cílem této bakalářské práce je v první řadě nastínit a popsat historii chovu chladnokrevných koní v České republice až do roku 2000 a dále se budu zabývat chovem jednotlivých chladnokrevných plemen v historii.

Pokračovat budu charakteristikou jednotlivých plemen v současné době, jejich standardy a popisem.

Následovat bude kapitola o výkonnostních zkouškách rozdělených podle pohlaví, které je v současné době velmi významnou součástí chovu.

Další významnou částí jsou soutěže určené chladnokrevným koním, kde se budu zabývat stručným popisem formanské jízdy, jízdy zručnosti a těžkého tahu.

V neposlední řadě se v práci budu zabývat aktuální situací chovu, kde budou nastíněné současné trendy v chovu koní, aktuální početní stavy, střediska chovu chladnokrevníků a také zařazení chladnokrevných plemen do genetických zdrojů.

Záměrem práce je upozornit na nedostatky chovu, ale také upoutat veřejnost a poukázat na přednosti chovu a využití těchto plemen.

3 LITERÁRNÍ PŘEHLED

3.1 Charakteristika chladnokrevných plemen koní

Chladnokrevní koně patří do skupiny koní západních. Tito koně se odvozují od různých variet diluviálního koně západního (*Equus robustus* Stegmann), s nimiž mají shodné mnohé osteologické znaky, kterými se výrazně liší od koní východních, odvozených od tarpana (*Equus Gmelini* Ant.). (Koubek, 1957)

Západní koně domácí jsou koně větší mohutnosti, větší tělesné váhy, ale také větší lymfaticnosti. Jejich hlava je v poměru k ostatním rozměrům tělesným velká, těžká a hrubá. Její velikost je podmíněna delší částí obličejovou, než mají v poměru k mozkovně typičtí koně východní. Profil hlavy je buď rovný, nebo více nebo méně cele vypuklý nebo jen poloklabonosý. Krk je silný, široce a většinou vysoko nasazený, takže kohoutek v něm mizí. Linie hřbetní je dlouhá, více nebo méně prohnutá. Bedra jsou delší (6 bederních obratlů), pánev je skloněná, u méně prošlechtěných plemen krátká. Předek i zadek koně jsou široce vyvinuty. Končetiny jsou silné, často lymfatické, zadní strana spěnek a holení je porostlá dlouhými rousy. Střední ostruha mezi rousy na zadních spěnkách je hrubší než u koní teplokrevných. Kůže je silná, srst po těle i žíně ve hřívě jsou hojné, hrubší a zvlněné. Z hlediska fyziologie jsou chladnokrevní koně habitu svalového, kombinovaného s výkrmným, a komplexu se sníženou oxidací, která je příčinou snazší tučnivosti, větší ranosti a klidnějšího temperamentu. (Koubek, 1957)

Dle užitkového typu se chladnokrevníci řadí do skupiny koní tažných – krokových. Jsou to koně vykonávající práci převážně v kroku, jsou celkově mohutnější, s těžkou, méně výraznou hlavou, se širokým sudovitým kratším hrudníkem (s většími kostálními úhly), kratším svalstvem, lymfatičtějšími končetinami. (Dušek, 1999)

3.2 Chladnokrevná plemena chovaná v ČR

V České republice jsou chována tři chladnokrevná plemena – norický kůň, slezský norik a českomoravský belgický kůň. Jsou to plemena dlouhodobě chovaná v Čechách, na Moravě a ve Slezsku a svou oblibu si v průběhu let vydobyla právě svými typickými vlastnostmi. (Petrýl, 2006)

3.2.1 Norický kůň

Chovným cílem je chladnokrevný kůň dospívající ve čtyřech letech stáří, mírně delšího rámce, s dobrým osvalením. Norický kůň má rozhodující využití v těžké záprěži. Vzhledem ke své odolnosti je vhodný především do vyšších oblastí a obtížně přístupného terénu. Dobrý charakter umožňuje jeho využití pro turistiku a hipoterapii. Je pracovitý a dobře ovladatelný, přiměřeného temperamentu, dobrého charakteru, dobře živitelný, pohyblivý, se středně prostornými chody. (<http://www.aschk.cz/noricky-kun/dokumenty/rad-pk-n>)

Norický kůň je méně ušlechtilý, poměrně mohutný tažný kůň, středního až většího obdélníkového rámce (155 až 167 cm). Má hrubší těžkou hlavu s krátkým silným vysoko nasazeným krkem, vyšším méně výrazným kohoutkem a volnější delší horní linií. Zád má sráznou svalnatější někdy štěpenou, plec je delší strmější a svalnatá, s hlubokou širokou hrudí a delším hlubokým trupem, kratším silným, poměrně suchým a kostnatým fundamentem s dobrými kopyty, s postojem vpředu často sbíhavým, vzadu sblíženým v hleznech. (Maršálek, Civišová, 2016)

Zbarvením jsou to převážně hnědáci až tmaví hnědáci a ryzáci až tmaví ryzáci, omezeně vraníci a vyjímečně nevybělující bělouši. Výskyt bílých odznaků na hlavě a končetinách. Kůže je tmavě pigmentovaná. (<http://www.aschk.cz/noricky-kun/dokumenty/rad-pk-n>)

Norický kůň je konstitučně tvrdý, poměrně raný kůň s relativně dobrou mechanikou pohybu a dobrý tahoun. Dělí se na dva typy – Oberlander (bavorský norik) a rakouský norik. Bavorský norik má vliv teplokrevných plemen. Chován v jižním Bavorsku. Kříženec, který měl v sobě největší podíl norické krve s příměsí krve oldenburských a normanských hřebců. (Dušek, 1999)

Plemenná kniha byla založena v roce 1903 a má přísný řád. (Jiskrová, Misař, 2005)

Užitkové vlastnosti plemene se vyznačují dlouhověkostí, dobrou plodností, pevnou konstitucí, adaptabilitou pro různá prostředí a dobrou krmitelností. Plemeno je určeno především pro práci v tahu. Jsou to zvířata přiměřeného temperamentu, vyrovnaného charakteru, snadno ovladatelná, učenlivá, pracovitá a dobře spolupracující s lidmi. (<http://www.aschk.cz/noricky-kun/dokumenty/rad-pk-n>)

Tabulka 1 - Minimální tělesné míry při zápisu do plemenné knihy – norický kůň
(<http://www.aschk.cz/noricky-kun/dokumenty/rad-pk-n>)

	Hřebci	Klisny
KVP (cm)	166	165
KVH (cm)	156	155
Obvod hrudi (cm)	187	192
Obvod holeně (cm)	23	22

Obr.1 Norický kůň 1733 Goliáš

(<http://www.schchk.cz/fotoalbum/plemenni-hrebci/slezsky-noricky-kun/golias--1733/>)

3.2.2 Slezký norický kůň

Chovným cílem je chladnokrevný kůň, který dospívá v pěti až šesti letech věku, je delšího rámce, s dobrým osvalením. Je to pracovitý a dobře ovladatelný kůň přiměřené-

ho temperamentu, dobrého charakteru, je dobře živitelný, pohyblivý a s prostornými chody. Toto plemeno se vyznačuje pozdějším dospíváním (zhruba v 5 letech stáří), dlouhověkostí, dobrou plodností, pevnou konstitucí, adaptabilitou pro různá prostředí a dobrou krmitelností. Je určeno především pro práci v tahu. (<http://www.aschk.cz/slezsky-noricky-kun/dokumenty/rad-pk-sn>)

Plemeno vznikalo ve Slezsku v důsledku křížení teplokrevných klisen s norickými hřebci. Jeho exteriér se liší od původních norických koní - má sušší stavbu těla, je harmoničtější a má méně exteriérových vad. (Petrtýl, 2006) Hlavu má velkou, suchou a ušlechtilou s oválnou očnicí. Krk má vysoko nasazený klenutý střední až dlouhý, kohoutek mírně výrazný. Lopatka je dlouhá, dobře úhlovaná, umožňující vydatný a prostorný chod. Hrudník má středně hluboký, široký, oválný, středně dlouhý, se středně velkou horní linií. Zád' je svažité, mírně štěpená, oválná a dlouhá i pevná. Kopyta jsou pevná, pružná, dobře utvářená, spěnku má krátkou až středně dlouhou, pevnou a pružnou. (<http://www.aschk.cz/slezsky-noricky-kun/dokumenty/rad-pk-sn>)

Slezský norik je pracovitý, má dobrý charakter, přiměřený temperament. Je to dobře ovladatelný kůň, je pohyblivý s výraznými a prostornými chody. V barvě jsou typičtí ryzáci. Jeho hlavní využití je převážně v tahu, ale také v jezdeckví v oblasti turistiky pro jeho klidnou povahu. (Petrtýl, 2006)

Tabulka 2 - Minimální tělesné míry při zápisu do plemenné knihy – slezský norik

(<http://www.aschk.cz/noricky-kun/dokumenty/rad-pk-sn>)

	Hřebci	Klisy
KVP (cm)	166	165
KVH (cm)	156	155
Obvod hrudi (cm)	187	192
Obvod holeně (cm)	23	22

Zbarvením jsou to převážně ryzáci až tmaví ryzáci, v menší míře hnědáci až tmaví hnědáci, vyjímečně vraníci a nevybělující bělouši. Výskyt bílých odznaků na hlavě a končetinách. Kůže je tmavě pigmentovaná. (<http://www.aschk.cz/slezsky-noricky-kun/dokumenty/rad-pk-sn>)

Slezský norik patří do genových zdrojů ČR, kam jsou zařazeni jedinci po důkladné analýze jejich původu. (www.aschk.cz)

Obr.2 Slezský norik 1331 Sargon

(<http://www.schchk.cz/fotoalbum/plemenni-hrebci/slezsky-noricky-kun/sargon--1331/>)

3.2.3 Českomoravský belgický kůň

Chovným cílem je chladnokrevný kůň dospívající ve třech letech, středního čtvercového rámce s dobrým osvalením a minimalizací exteriérových vad. Je to kůň pracovitý, dobře ovladatelný a přiměřeného temperamentu, bez vad charakteru. Chody odpovídající zaměření plemene, pohyblivý, dobře živitelný. (<http://www.aschk.cz/ceskomoravsky-belgicky-kun/dokumenty/rad-pk>)

Belgický kůň je dnes nejrozšířenějším chladnokrevným plemenem na světě. Přispívá k tomu, kromě jeho mohutnosti, značně i jeho ranost, klidný temperament, spolehlivost v práci a poměrně snadná ovladatelnost. Vlivem lepší úpravy podmínek odchovu a soustavným výběrem jsou belgičtí koně mnohem lépe a sousměrněji rostlí. (Koubek, 1957)

Současný belgický kůň je mohutný, poměrně ušlechtilý a harmonický kůň středního, krátce obdélníkového rámce (160 až 164 cm) s těžkou mírně klabonosou hlavou a menším oválným okem. Má krátký klenutý, silný, vysoko nasazený krk, široký kohoutek, krátkou, sráznou, štěpenou a svalnatou záď, delší svalnatou plec, hlubokou a velmi širokou hrud', mohutný trup. Má také krátký, silný, méně lymfatický fundament. Také prohnutou holeň, kratší lymfatická hlezna, bohaté rousy a plochá kopyta s měkčí rohovinou. Postoj vpředu často sbíhavý a vzadu poměrně korektní. (Maršálek, Civišová, 2016)

Toto plemeno se vyznačuje ranějším dospíváním (zhruba ve 3 letech), dlouhověkostí, dobrou plodností, pevnou konstitucí, adaptabilitou pro různá prostředí a dobrou krmitelností. Je určeno především pro práci v tahu. Jsou to zvířata přiměřeného temperamentu, vyrovnaného charakteru, snadno ovladatelná, učenlivá, pracovitá a dobře spolupracující s lidmi. (<http://www.aschk.cz/ceskomoravsky-belgicky-kun/dokumenty/rad-pk>) Jeho vlastnosti jsou výsledkem součinnosti prostředí a růstových schopností belgického koně. (Dušek, 1999)

Tabulka 3 - Minimální tělesné míry při zápisu do plemenné knihy – českomoravský belgický kůň (<http://www.aschk.cz/noricky-kun/dokumenty/rad-pk>)

	Hřebci	Klisny
KVP (cm)	166	165
KVH (cm)	156	155
Obvod hrudi (cm)	187	192
Obvod holeně (cm)	24	23 (klisny HPK) 22 (klisny ostatní)

Zbarvením jsou to převážně ryzáci až tmaví ryzáci se světlou hřívou a ohonem, jen zřídka hnědáci, vraníci a nevybělující bělouši. Výskyt bílých odznaků na hlavě a končetinách. Kůže je tmavě pigmentovaná. (<http://www.aschk.cz/ceskomoravsky-belgicky-kun/dokumenty/rad-pk>)

Plemenná kniha byla založena v roce 1995 a má poměrně přísný řád. (Jiskrová, Misař, 2005)

Obr.3 Českomoravský belgický kůň 1437 Maral

(<http://www.equichannel.cz/nejkrasnejsi-kun-cr-2015-chladnokrevna-plemena-vyhrava-1437-maral>)

3.3 Historie chovu chladnokrevných koní v ČR

V českých zemích byla první písemná zmínka o koních v tzv. Análech fuldských z roku 871. Slované koně využívali pro tažnou sílu. Nelze říci, jaký typ koně byl tehdy chován. Podle zprávy jindřichohradeckého archiváře Teplého existuje rozlišení koní na těžké (chladnokrevné) a lehké (teplokrevné) již od 16. století. Další písemné zprávy z 18. století zmiňují rozdíl mezi moravským a českým chovem. V Čechách jsou chováni koně těžšího rámce, zatímco na Moravě je chov ovlivněn plemeny lehčími. (Jiskrová, Misař, 2005)

Chov chladnokrevných plemen v českých zemích byl řízen možností dovozu chladnokrevných hřebců ze zahraničí. Chladnokrevní koně se u nás šířili především z důvodu potřeby mohutného vozového koně pro účely dopravy materiálu a osob. Do Čech byl dovážen nejdříve kůň norický z oblasti Rakouska – dostával se sem podél solné stezky,

na které byl využíván k přepravě soli. Avšak časem byli noričtí hřebci nahrazováni belgickými, hlavně kvůli jejich mohutnosti, lepšímu charakteru a ovladatelnosti a především pro svoji ranost, která umožňovala koně využívat už ve dvou letech věku. Je tedy zřejmé, že základem současných chladnokrevných plemen v Čechách jsou dvě plemena – kůň norický a belgický. Ostatní chladnokrevná plemena byla dovážena vzácně a nedosahovaly významu těchto dvou plemen. (Maršálek, 2016)

Po roce 1869, v druhém období vývoje chovu koní vznikl typ zemědělského koně. Chladnokrevník se zpočátku v našem chovu rozšiřoval neplánovitě a tato situace následovala až do 20. let 20. století. V Čechách vznikl odlišný typ chladnokrevného koně než na Moravě, jelikož docházelo k častému mísení krve norické a belgické. (Misař, Jiskrová, 2005)

Maršálek (2008) uvádí, že v průběhu 60. let 19. století až po první dekádu 20. století se postupně mění struktura a procentuální zastoupení chovaných plemen a v roce 1914 uvádí, že počet teplokrevných hřebců je 573 a chladnokrevných hřebců je 567.

V roce 1974 byla zpracována Koncepce chovu koní, která určila tři oblasti chovu - jednostranně užitkový typ dostihový a sportovní (anglický plnokrevník, klusák, anglický polokrevník), mnohostranně užitkový typ (tepokrevný typ s různým podílem anglického plnokrevníka a zušlechťujících plemen zahraničních) a jednostranně užitkový typ tažný (chladnokrevní koně). (Maršálek, 2008)

3.3.1 Historie chovu norického koně

Vývoj chladnokrevného chovu u nás byl ovlivněn národností chovatelů - v pohraničních oblastech Čech chtěli lidé norického koně z Rakouska nebo Bavorska. Norický kůň byl sice vhodnější do našich klimatických podmínek, ale nebyl tolik prochovaný. Docházelo ke křížení s teplokrevnými koňmi a ztrácel typické vlastnosti chladnokrevníka. (Jiskrová, Misař, 2005)

Podle Misaře (2011) v roce 1874 bylo v Čechách v připouštěcí sezoně na stanicích 51 norických hřebců. V plemenitbě převládali nejdříve noričtí hřebci, později dominovali hřebci belgičtí. Německé etnikum v jihozápadních Čechách požadovalo norické plemenníky. V celém Pošumaví docházelo k produkci kříženců norika s belgickým koněm. Chov norického koně zůstal převážně jen na Tachovsku a v okolí Stříbra. Časem byl chov norika lokalizován v lokalitách Vyšší Brod, Horní Planá, Prachatice, Kašperské

Hory, Vimperk. V západních Čechách se choval v okolí Teplé, Plané, Tachova a Bezdržic.

Když se zaměříme na Moravu, tak Misař (2011) uvádí, že do roku 1875 nejsou zmínky o chovu chladnokrevných plemen. V tomto roce chladnokrevný chov reprezentovalo pouze 25 chovných klisen, které nebyly v tomto roce připuštěny. Na připouštěcích stanicích stálo 6 norických hřebců. Chladnokrevní koně se ve větší míře začali chovat i na Moravě, od roku 1880 bylo vymezeno hodně oblastí chovu, avšak převážně Belgického koně.

Populace norických koní se v ČR začala utvářet převážně od roku 1900. Byli importováni chladnokrevní hřebci z rakouské provenience a také bavorští hřebci z bavorské provenience a docházelo k jejich převodnému křížení s klisnami domácí provenience. V rámci tohoto stoletého vývoje (1900 – 2000) byla mezi klisnami a hřebci výše uvedené křížení realizována vzájemná plemenitba. V období čtyřicátých až šedesátých let docházelo k intenzivnější plemenitbě a zároveň byly omezeny importy hřebců ze zahraničí. (www.aschk.cz/noricky-kun/dokumenty/rad-pk-n)

3.3.2 Historie chovu slezského norika

Ve Slezsku byl vytvořen samostatný ráz chladnokrevného koně – Slezský norik. Na vzniku Slezského norika se podíleli koně teplokrevní angloorientální (Gidran), a norfolkský (linie norfolského hřebce The Great Gun) a norický kůň. (Jiskrová, Misař, 2005)

Historii chovu lze rozdělit na tři etapy, které jsou vymezeny světovými válkami. První etapa je od roku 1870 a ukončena byla první světovou válkou. Základy chovu byli nejdříve v hornaté části Jeseníků, odtud se chov rozšířil dále do oblasti opavské a bílovičské. Cílem chovu chovatelů bylo skloubit mohutnost norika s pohyblivostí původních teplokrevných koní. (Petrtyl, 2013) Rok 1902 byl počátkem dominance norického genofondu. (Misař, 2011)

Populace slezských noriků měla v letech 1900 – 1950 shodný vývoj s norickými koňmi. Byli dováženi rakouští a bavorští hřebci a docházelo k převodnému křížení s místními chladnokrevnými klisnami. (<http://www.aschk.cz/slezsky-noricky-kun/dokumenty/rad-pk-sn>)

Druhá etapa byla po ukončení války a vzniku Československa. V tomto období nebyl chov norika moc podporován, avšak slezští chovatelé se nevzdali a nakonec byli požadováni hřebci zakoupeni. Celá snaha chovatelů byla zničena v období druhé světové

války – ztráta chovných klisen a plemenných hřebců domácího původu. Třetí etapa začíná skončením druhé světové války. V tomto období byly dvě významné části – existence hřebčina v Hořejších Kunčicích a přesun chovu slezského norika do hřebčina v Klokočově. Chov slezského norika v Hořejších Kunčicích trval jen do roku 1963 a poté byl přesunut do Klokočova. Zde se začali zabývat chovem tohoto plemene, působil zde několik plemenných hřebců a hlavním posláním chovu se stala produkce koní pro potřebu lesního hospodářství. Zájem o tyto koně narůstal a na počátku osmdesátých let byla zpracována koncepce rozvoje chovu koní. Díky tomu byla v roce 1986 dokončena stavba skladovacích objektů a celá dostavba farmy. Základní stádo klisen bylo 100 kusů a celkový stav koní byl 500 kusů. (Petrtyl, 2013)

Riedel (1923) napsal: „ Měli jsme teplokrevný podklad, křížili trvale s Norikem, stavíme nyní pozvolna chov na vlastní základy odchovem vybraných hřebečků a zařazováním zdařilých na zemské plemeníky. Nebudeme moci nikdy postrádati originálního Norika i když počet oproti oněm, kteří pocházejí ze zemského chovu hřebců slezských bude museti býti vždy menší“

3.3.3 Historie chovu českomoravského belgického koně

V jiných než pohraničních krajích Čech se šířil belgický kůň, který byl prochovaný, homogenní a raný, avšak jeho aklimatizace v našich kontinentálních podmínkách nebyla tak snadná. (Jiskrová, Misař, 2005) Převážně vlastníci kultivovaných výměr nakupovali belgické plemeníky. Propagátorem tohoto směru byl okresní zvěrolékař v Čáslavi B. Wágner. Díky němu byla založena Jednota pro chov koně chladnokrevného. Toto dílo preferovalo v plemenitbě belgické plemeníky a doporučovala chovatelům zakládat čistokrevné chovy importovaných belgických koní. Chov chladnokrevníka na belgickém podkladě se rozšířil v závěru prvního desetiletí 20. století díky poptávce po výkonných tahounech. Do roku 1900 belgická plemenná kniha rozlišovala ušlechtilejší (ardenské) belgické koně a mohutnější (vallonské a brabantké) belgické koně. Později byl zrušen registr ardenských koní a plemeno získalo jednotný název belgický kůň. (Misař, 2011) V roce 1919 bylo obnoveno rozhodnutí výboru pro chov koní moravské zemědělské rady z roku 1906, které na Moravě oblasti s chovem norika (Slezsko a přilehlé okresy) a belgického koně (střední a jižní Morava) striktně rozdělvalo. Díky tomu se vytvářel

odlišný typ moravského belgického koně, který se choval převážně čistokrevně, a typ slezského norika. (Jiskrová, Misař, 2005)

V roce 1920 až 1960, ale i v dalších desetiletích až po současnost, se utvářela populace plemene českomoravského belgického koně, díky intenzivní, cílené a promyšlené práci moravských a českých chovatelů. Toto plemeno svými genotypovými a fenotypovými znaky svých příslušníků splňuje aspekty zootechnických a genetických teorií o vzniku plemen. Genově nejkvalitnější jedinci jsou zařazení do genetických zdrojů a je po pět až šest generací realizována čistokrevná plemenitba. (<http://www.aschk.cz/ceskomoravsky-belgicky-kun/dokumenty/rad-pk>)

Riedel (1923) napsal: „Starý chovatel popisuje svých šest noriků „štýrských“, které sám z Alp přivezl, chválí jejich tvrdost a vytrvalost a popisuje závody s jedním řezníkem, který měl ve vozíku zapřaženého ušlechtilého koně a jízdu o cenu svého syna před anglickými polokrevníky. Jiný chovatel poukazuje na to, že mnozí belgičtí hřebci mají dobrou chůzi a přec je potomstvo při nejlepším krmení lenivé a měkké, takže jsou mu milejší volí než potomci Belgičanů.“

Názorové rozdíly, zda má být norický či belgický kůň při výstavbě chladnokrevného chovu u nás, byly často diskutovány a tvořily se ankety. Faktem však zůstává, že převážně v jihozápadních Čechách, důsledkem nekompromisního požadavku na norické koně zemědělci německé národnosti, docházelo ke křížení mezi koněm norickým a belgickým. (Zuda, Štencl, 1976)

3.4 Výkonnostní zkoušky chladnokrevných koní

Tendence testovat výkonnost chladnokrevných koní byla výsledkem lokálního úsilí prověřovat tuto výkonnost v těžkém tahu na stanovených vzdálenostech. Výsledky německých výkonnostních zkoušek chladnokrevných koní byly inspirací těchto pokusů. První výkonnostní zkoušky u nás byly pořádány v Pardubicích v roce 1922. Významným mezníkem výkonnostních zkoušek chladnokrevných hřebců v ČSR bylo zřízení hřebčína v Tlumačově. Od roku 1939 se zde pořádaly pravidelně výkonnostní zkoušky chladnokrevných hřebců. (Misař, 2011)

Výkonnostní zkoušky jsou koncipovány tak, aby byly potvrzovány užitkové vlastnosti chladnokrevných koní, kvůli kterým jsou odedávna chováni. Testuje se ochota k tahu,

vytrvalost ve výkonu a nedílnou součástí je mechanika pohybu. (<http://www.equichannel.cz/vykonnostni-zkousky-chladnokrevnych-hrebcu-v-tlumacove>)

V současné době je zkušební řád součástí šlechtitelského programu a je stejný pro všechna 3 chladnokrevná plemena. Jsou v něm uvedeny zásady a pravidla pro jednotlivé druhy posuzování výkonnostních zkoušek a zásady pro výběr hodnotitelů. Posuzování růstu a vývinu koní se provádí pomocí růstových standardů v průběhu celého testu. Hodnocení chladnokrevných koní probíhá u hříbat do věku 3 let známkami v rozsahu 1-5 bodů, u starších koní při zápisu do Plemenné knihy a při výkonnostních zkouškách v rozsahu 1-10 bodů. (www.aschk.cz)

3.4.1 Zkoušky výkonnosti chladnokrevných klisen

Na pořádání výkonnostních zkoušek se vztahují „Všeobecná pravidla pro pořádání přehlídek, výstav a zkoušek výkonnosti koní“, uvedené ve Zkušebních řádech jednotlivých plemen (2010). Zkoušek výkonnosti se mohou zúčastnit klisny zapsané do plemenných knih chladnokrevných plemen. Při zkouškách se hodnotí exteriér – plemenný typ, pohlavní výraz, tělesný rámec a stavba těla. Dále se hodnotí výkonnost – zkouška v zápřeži a v tahu. (Vaňková, 2007)

3.4.1.1 Zkouška v zápřeži a v tahu

Zkouší se v dvojspřeží, případně i jednospřeží na jízdárně o velikosti 40 x 80 metrů. Jednospřeží mezi dvěma oji a lehký vůz se dvěma nápravami. Ve dvojspřeží je tříletá klisna opět jen s tříletým koněm (bez tzv. učitele), starší klisny jsou zapřahány bez omezení. Hodnotí se mechanika pohybu a ovladatelnost spřežení (úloha viz. Příloha 1), poté zkouška ovladatelnosti spřežení na parkuru (parkur viz. Příloha 1), dále zkouška spolehlivosti v tahu v samotě (tříkrát zastavit a znovu zabrat, v těžké zápřeži) a těžká zápřež (saně s hmotností 300 kg). Hodnotitelé, jmenovaní Radou plemenné knihy, hodnotí jednak mechaniku pohybu s koeficientem průměrného hodnocení 0,3, dále schopnost a ochotu k tahu s koeficientem průměrného hodnocení 0,5 a v neposlední řadě připravenost k výkonu (klid, vyrovnanost, respektive charakter) s koeficientem 0,2. (<http://www.aschk.cz/ceskomoravsky-belgicky-kun/dokumenty/rad-pk>)

Výsledek zkoušky se spočítá z průměrů bodového hodnocení všech hodnotitelů v jednotlivých částech a následným vynásobením koeficienty a součtem těchto údajů. Úspěšně zkoušky absolvuje klisna s minimálním hodnocením výkonnosti na úrovni

nejméně 5 bodů a s dílčím hodnocením užitkových - výkonnostních znaků na úrovni nejméně 4 bodů. V případě zranění klisny při zkoušce výkonnosti může tuto zkoušku klisna opakovat celou nebo jen disciplíny, které neabsolvovala. Jestliže zkoušku dokončí a nesplní limit v jedné disciplíně, tak může 1x tuto disciplínu opakovat v termínu stanoveném chovatelským sdružením. (<http://www.aschk.cz/ceskomoravsky-belgicky-kun/dokumenty/rad-pk>)

3.4.2 Zkoušky výkonnosti chladnokrevných hřebců

Historie jakéhosi testu pracovitosti a charakteru chladnokrevných hřebců sahá až do 20. let minulého století. Cílem hodnocení budoucích plemeníků bylo a je posoudit jejich exteriér, ochotu k práci a charakter před jejich využitím v chovu. (Cerman, Jezdectví, 2007)

Hřebci se prověřují během šedesátidenního testu, během kterého hlavní vedoucí stanoví známky za temperament, charakter ve stáji, v zápřeží a při kování, dále za konstituci a krmitelnost, pracovní ochotu a učenlivost. Vyvrcholením testu jsou pak výkonnostní zkoušky, složené ze 4 disciplín, které na sebe hezky navazují. (<http://www.equichannel.cz/vykonnostni-zkousky-chladnokrevnych-hrebcu-v-tlumacove>)

Úroveň zkoušek výkonnosti hřebců se podstatně zvýšila s místem jejich konání. Volí se kopcovitý terén, koně se zapřahají 60 dnů a 6x týdně, čímž získávají výbornou kondici, která se kladně projevuje nejen v distanční jízdě, ale i v ostatních disciplínách. (Cerman, Jezdectví. 2007)

Podle Řádu plemenné knihy (2010) se do tohoto testu, v délce trvání 60 dnů, mohou zařadit chladnokrevní hřebci, kteří splňují tato 4 kritéria:

- Při zařazení do testu musí dosahovat požadovaného KVH a obvodu holeně dle standardu a posuzuje se celkový tělesný vývin.
- Musí mít oboustranně prokazatelný původ do čtvrté generace předků (viz. Příloha 2)
- Hřebci musí být zdraví, bez jakýchkoliv dědičně podmíněných a konstitučních vad a chorob
- Zkoušek se mohou zúčastnit hřebci dvouletí a tříletí

3.4.2.1 Posuzované znaky, vlastnosti a zkušební disciplíny při testu

Struktura a významnost hodnocených znaků je uvedena v příloze (viz. Příloha 2).

Při výkonnostních zkouškách se hodnotí typ, pohlavní výraz, exteriér a výkonnost. Všechny tyto znaky se hodnotí desetibodovým systémem a jejich význam je přesně stanoven koeficienty. Struktura a význam posuzovaných znaků, vlastností a zkušebních disciplín při zkouškách výkonnosti je uveden v tabulce (viz. tabulka níže)

Typ a pohlavní výraz

Vzhledem k plemenné příslušnosti se posuzuje typ a pohlavní výraz, na základě charakteristik stanovených chovným cílem. Přihlíží se také k odlišnostem, které jsou podmíněné pohlavním dimorfismem.

Tělesná stavba

V rámci tohoto bodu se hodnotí hlava, krk, hrudník a plec, hřbet a bedra, hrudní končetiny, pánevní končetiny, zád' a celkový soulad všech těchto částí. Hrudní a pánevní končetiny; jsou hodnoceny včetně kopyt. V rámci celkového souladu je hodnocena harmonie tělesných partií, včetně hlavy, celkové stavby a rámce společně s ušlechtilostí a kostnatostí při respektování užitkového typu a plemenné příslušnosti.

Výkonnost

Hodnotí se celková výkonnost koně, která se skládá z hodnocení výcviku, distanční jízdy v páru v zápřeži, zkoušky ovladatelnosti v páru na vozatajském parkuru, zkoušky mechaniky pohybu v jednospřeží a ze zkoušky v tahu v jednospřeží v kládě (viz. Příloha 2).

Výcvik

Vedoucí výcviku stanoví známky na základě měsíčního posuzování určitých vlastností v rámci 60-ti denního testu. Konečné hodnocení charakteru nemůže být vyšší o víc než 2 body než je hodnoceno chování koně při kování a o víc než 1 bod oproti hodnocení v zápřeži.

Distanční jízda v páru v zápřeži

Osmikilometrovou trať s určitým počtem krokových a klusových úseků absolvují hřebci ve voze určeném pro maraton dvojspřeží nebo ve voze podobné konstrukce. Na voze je kočí, přísedící a člen zkušební komise. Hřebci absolvují 4 kilometry v kroku z toho 2 kilometry v kopcovitém terénu a 4 kilometry v klusu. Posloupnost a délku jed-

notlivých úseků stanovuje pořadatel zkoušek výkonnosti a schvaluje ji hodnotící komise před zahájením zkoušek výkonnosti s ohledem na její členitost. Celou trať koně absolvují v celkovém čase 70 minut.

Hodnocení distanční jízdy

Absolvování distanční jízdy se hodnotí komplexně, tzn. výkon a chování koně se hodnotí jednou známkou (rozsah stupnice 0 – 10 bodů). Každý kůň ve spřežení se hodnotí individuálně. Za každých překročených 30 sekund nad stanovený čas (70 minut) jsou oba koně v páru penalizováni 0,5 trestným bodem. Trestné body se sčítají a následně se odečtou od přidělených bodů. Jestliže dojde k vážné poruše postrojů nebo vozu během jízdy, sledovaný čas se po dobu opravy přeruší.

Zkouška ovladatelnosti v páru ve vozatajském parkuru

Zkouška se skládá z absolvování předepsané trasy parkuru – viz. Příloha 2. Posuzuje se poslušnost koně, ohebnost a reakce na hlasové pomůcky, popřípadě pomůcky bičem. Každý kůň ve spřežení se hodnotí zvlášť jednou známkou (stupnice 0- 10 bodů). Osádku tvoří přísedící a kočí.

Zkouška mechaniky pohybu v jednosprežní

V jednosprežní sulce musí koně absolvovat předepsanou drezurní úlohu – viz. Příloha 2. Je posuzována pravidelnost, čistota, prostornost, takt, pružnost, akce a kadence v kroku a klusu. Koně jsou hodnoceni samostatně za mechaniku pohybu v kroku a klusu (stupnice 0 – 10 bodů). Poté se udělá průměr známek za mechaniku pohybu v kroku a v klusu a to je výsledné hodnocení.

Zkouška v tahu v jednospreži v kládě

Zkouška se skládá z absolvování předepsané trasy v jednosprežní v kládě v tahu – viz. plánek. Objem klády je 0,5 m³ o hmotnosti 300 – 350 kg, minimální délka klády 3 metry. Koně musí na této trase podle pokynů komise 3x zastavit, 1x přepřáhnout kládu bez cizí pomoci. Komise posuzuje ochotu k tahu v samotě, ovladatelnost a chování koně, poslušnost a reakce na povely. Koně se opět hodnotí samostatně jednou známkou (stupnice 0 - 10 bodů)

3.4.2.2 *Vyhodnocení*

Aby byl hřebec zařazen do chovu, je nutné minimální hodnocení typu a pohlavního výrazu, tělesné stavby a výkonnosti minimálně 7 bodů. Hodnocení dílčích znaků tělesné stavby a dílčích užitkových znaků chování na úrovni 5 bodů. Jestliže dojde během zkoušky ke zranění, je možné celou zkoušku opakovat nebo jen jednotlivé části, které neabsolvovali. Při dokončení zkoušky a nesplnění limitu v jedné disciplíně je možné 1x opakovat tuto disciplínu.

3.5 **Soutěže chladnokrevných plemen koní**

Pravidla pro soutěže chladnokrevných koní, které mají velice dlouhou tradici, vychází ze systému zavedeného Státními lesy pro své zaměstnance cca v 50 – 60. letech minulého století. (www.aschk.cz)

Jedná se o tzv. kombinovanou soutěž chladnokrevných koní, která se skládá z Formanské jízdy, což je doprava koní do práce (po kopytě). Dále se hodnotí absolutní tah a ovladatelnost s kládou, která má simulovat vlastní práci v lese. (www.aschk.cz)

Pravidelně je pořádáno Mistrovství České republiky a nově i mezinárodní Mistrovství Evropy, kterým předchází mnoho kvalifikačních závodů. (Šír, 2009)

Chladnokrevní koně často pracují na poli, v zápřeži nebo v lese a z toho tyto soutěže vycházejí. Je kladen důraz na souhru kočího a jezdce, dále na ochotu a chuť koně vykonávat požadované výkony. Tyto soutěže jsou zastřešovány Svazem chovatelů Norika, Slezského Norika a Českomoravského belgického koně a Asociací svazů chovatelů koní. Jasně zastřešení pořádání soutěží však chybí a to organizaci i odpovědnosti nikterak nepřispívá. (Šír, 2009)

Dle pravidel kombinovaných soutěží z roku 2015 (www.aschk.cz) musí být všechny soutěže oznámeny a zapsány v kalendáři akcí. Koně musí být starší 3 let a kočí musí mít minimálně 18 let nebo 16 let s doprovodem osoby starší 18 let a podpisem zákonného zástupce. Každý kůň, který se zúčastní soutěže, musí mít provedeny zdravotní zkoušky a povinnou vakcinaci, dále musí být okován minimálně na předních končetinách. Soutěžící musí být vzorně oblečeni (jednobarevná košile, triko s límečkem a vestou, dlouhé tmavé kalhoty nebo rifle, je nutná pokrývka hlavy a pevná obuv). Pro vozatajskou jízdu musí mít kočí na kolenou pokrývku – zástěra nebo deka. Trať závodu musí být na přiměřeně velkém a ohrazeném místě, aby byla zajištěna bezpečnost. Pro startující není

povinné si trať prohlédnout, prohlídku vyhlásí pro zájemce hlavní rozhodčí. Žádnou překážku si soutěžící nemůžou projet před soutěží.

3.5.1 Vozatajská (formanská) jízda

Formanská jízda se jezdí jen v páru a je založena na souhře kočího a jeho koní. Kočí musí mít minimálně 18 let a koně musí být starší 3 let. Společně s kočím je na voze také přísedící. Cílem je projet bezchybně a co nejrychleji určenou trať. (Šír, 2011)

Trať je dlouhá 400-600 metrů a je na ní 10 až 14 překážek. Tyto překážky musí být široké minimálně 190 cm a všechny jsou konstruovány tak, aby se daly shodit. První překážka je 20 – 40 metrů od startovní čáry a vzdálenost cíle od poslední překážky musí být také 20 – 40 metrů. (www.aschk.cz)

Tato soutěž se jezdí s potahovým vozem na pneumatikách, který je vybavený pevně zakotvenou přední i zadní sedačkou. Kočí musí být během soutěže vhodně oblečený – včetně pokrývky hlavy a kolen. (www.aschk.cz)

Obr.4 Formanská jízda, koně Maral a Almar + kočí Míra Ježek
(<http://www.schchk.cz/fotoalbum/kvalifikacni-souteze/rosice-u-brna/>)

3.5.2 Ovladatelnost s kládou

Tato soutěž je také založena na souhře kočího a jeho koně, důraz je kladen na ochotu vykonávat požadované úkony. V této soutěži může startovat kočí starší 18 let s koněm starším 3 let. Soutěž se jede bez přísedícího. (Šír, 2011)

Soutěž spočívá v absolvování určité trasy v co nejlepším čase, po níž táhne kůň kládu v délce 8 metrů a objemu 0,4 m³, pro dvojspřeží v délce 10 m a objemu 0,8 m³. Délka trati je 400 metrů a je na ní rozmístěno 10 překážek. Překážky musí být vyznačeny tyčemi o minimální výšce 160 cm nad zemí nebo kužely. (www.aschk.cz)

Na trati jsou umístěny 4 povinné technicky náročnější překážky, které by měly simulovat reálné situace při přibližování dřeva – „osmička“, „vlnovka“, „začelení“, „couvání“ a další libovolně volitelné překážky. Pohybovat se mezi těmito překážkami je náročné na pozornost kočího, ale důležitou roli zde hraje také inteligence, obratnost a zkušenost koně. (Trčálek, 2009) ->konicci.cz

Obr.5 Ovladatelnost s kládou, kůň Brok + Jan Jandovský

(<http://www.schchk.cz/fotoalbum/kvalifikacni-souteze/rosice-u-brna/>)

3.5.3 Těžký tah

Těžký tah – někdy také nazývaný absolutní tah je velmi atraktivní zejména pro diváky. V této soutěži může v jednospřeží soutěžit kůň starší 5 let a dvojspřeží kůň starší 3 let. (Šír, 2011)

Pro tuto soutěž jsou určeny zvažované saně a na ně je přidáváno závaží po 50 kg. Tyto saně koně táhnou po dráze dlouhé 20 x 5 metrů pro jednospřeží a 20 x 10 metrů pro dvojspřeží. Soutěžící má na přetažení saní (součástí je i zapřažení) jednu minutu a 20 vteřin. Základní váha pro jednospřežní je 700 kg, od 700 kg do 1100kg se závaží přidává po 100 kg, poté už jen po 50 kg. Pro pár je základní váha 1500 kg a dále se přidává váha postupně – 1700 kg, 1900 kg, 2100 kg a 2300kg. U vypřahání a zapřahání smí být nápomocen jeden člověk. (www.aschk.cz)

Obr.6 Absolutní tah, kůň Michal + Radek Žák

(<http://www.schchk.cz/fotoalbum/kvalifikacni-souteze/rosice-u-brna/>)

3.6 Současný stav v chovu chladnokrevných koní v ČR

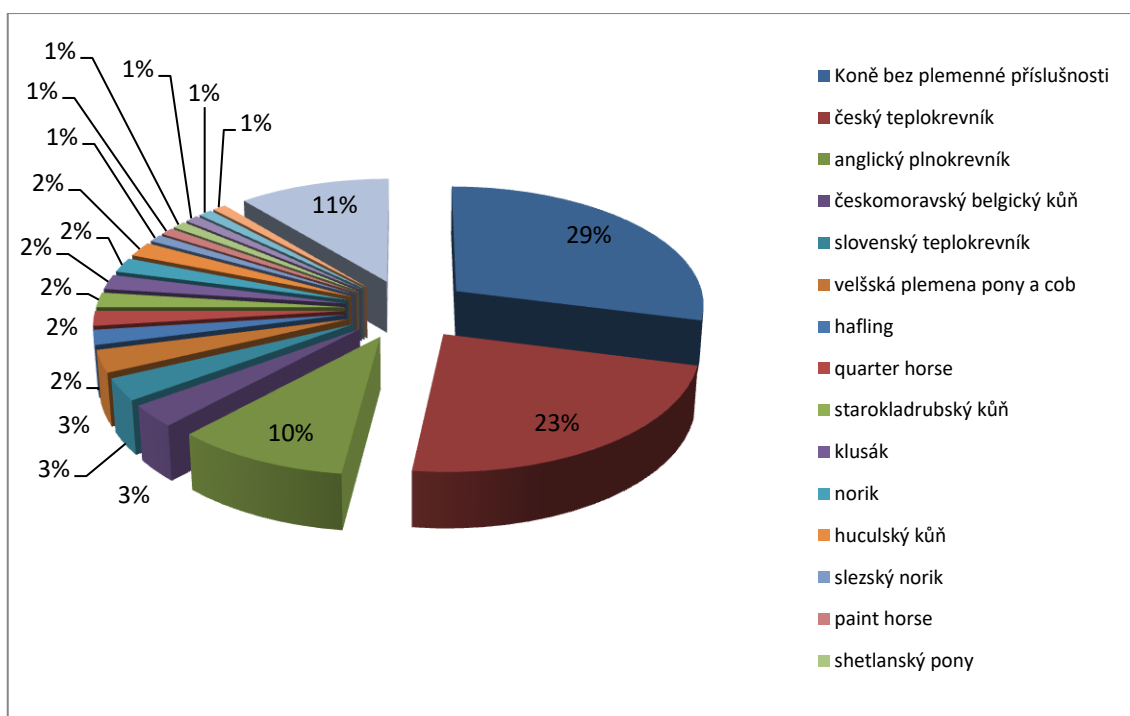
Česká republika patří mezi země, kde je tradiční chov koní. Český teplokrevník je nejrozšířenější plemeno u nás. Dalšími často chovanými plemeny koní u nás jsou anglický plnokrevník a také chladnokrevná plemena – českomoravský belgický kůň, norik, slezský norik, dále pak slovenský teplokrevník, klusák, starokladrubský kůň, hafling a další. (Machek, 2012)

Od roku 1997 se počty koní v České republice neustále zvyšují. Celkový počet koní se v posledních deseti letech u nás zdvojnásobil, oproti stavu v roce 2003 stoupl téměř o 40 000 kusů. K 1. 6. 2014 bylo v ústřední evidenci evidováno 80 785 ks koní. (http://eagri.cz/public/web/file/322677/Koncepce_chovu_koni_v_CR.pdf)

Dle koncepce chovu koní v ČR z roku 2014 můžete vidět v následujícím grafu procentuální zastoupení jednotlivých plemen koní chovaných v České republice k 1.1.2014. Českomoravský belgický kůň 3 %, norický kůň 2 % a slezský norik pouze 1 % z celkového počtu koní chovaných u nás.

Graf: Zastoupení jednotlivých plemen z celkového počtu koní

(http://eagri.cz/public/web/file/322677/Koncepce_chovu_koni_v_CR.pdf)

3.6.1 Vývoj za posledních 20 let

Počet koní po roce 1989 zaznamenal značný pokles, a to v souvislosti s vyřizováním restitucí – koně byli vydáváni z majetku státních a družstevních podniků a následně docházelo k jejich prodeji převážně do zahraničí. Ke snižování stavů koní docházelo až do roku 1995, kdy byl historicky nejnižší počet koní chovaných v ČR a to 18 039 ks. Do zahraničí se prodávali koně teplokrevní, u chladnokrevných plemen koní byla situace výrazně příznivější. (Maršálek M., Rajšlová J., Kočvarová I., 2016)

Po vzniku Asociace svazů chovatelů koní a odborných svazů pro šlechtění jednotlivých plemen se stavy chladnokrevných plemen koní výrazně neměnily. K poklesu počtu chovaných koní dochází až v posledních 5 letech u českomoravského belgického koně a norického koně, zatímco počet slezského norika plynule narůstá. Jestliže se podíváme na rozdíl počtů koní od roku 2008 do roku 2016, tak zjistíme u českomoravského belgického koně pokles o 634 kusů, u norických koní pokles o 926 kusů a u slezských noriků nárůst o 227 koní. (Maršálek M., Rajšlová J., Kočvarová I., 2016)

Tabulka 4: Vývoj počtu koní chladnokrevných plemen v ČR od roku 2008 (Maršálek M., Rajšlová J., Kočvarová I., 2016)

Plemeno	2008	2010	2012	2013	2014	2015	2016
ČMB	2470	2304	1957	2019	1835	1838	1836
N	2203	2145	1319	1636	1351	1306	1277
SN	964	1081	1092	1122	1104	1135	1191
Celkem	5637	5530	4368	4777	4279	4279	4304

V dnešní době je rozšíření počtu koní v jednotlivých plemenných knihách do značné míry ovlivněno propagací plemene, možnostmi jeho využití především pro rekreační ježdění a hobby. Celkový počet chladnokrevných koní zapsaných v plemenných knihách nám ukazuje plynulý pokles stavů, který souvisí především s využitím těchto koní. Slezský norik je veřejnosti prezentován jako rodinný kůň s možností všestranného využití, a proto si svoji pozici neustále udržuje. Další dvě plemena v počtech klesají, protože jejich využití, převážně pro práci v lese, dnes není odpovídající výdělku. Populace koní stárne a zároveň stárne také populace lidí ochotných pracovat s koněm v lese. Pracovní podmínky jsou nepříznivé – koně musíte buď ustájit v blízkosti práce nebo dová-

žet na poměrně velké vzdálenosti, pro práci koní zbývá prostor jen ve velmi těžkém terénu, odměna kočího je nižší než při použití mechanizace, nejsou započítány náklady na amortizaci koní, strojů a přepravních prostředků). Tato situace výrazně zhoršuje využití těchto plemen a zároveň jejich prodejnost. Chov chladnokrevných koní je výrazně rozdroben a to s sebou přináší také omezení možnosti selekce, takže i když mají chovatelské svazy dobře nastavené šlechtitelské postupy, není patrné zkvalitňování populace chladnokrevných koní. (Maršálek M., Rajšlová J., Kočvarová I., 2016)

3.6.2 Plemeno českomoravský belgický kůň

Podle výroční zprávy šlechtitelského programu z roku 2012 (http://eagri.cz/public/web/file/322683/Ceskomoravsky_belgicky_kun.pdf) zaznamenávalo plemeno ČMB pokles celkového počtu chovaných koní. Počet plemenných hřebců se mírně zvýšil, to je způsobeno především potřebou udržení počtu hřebců v jednotlivých liniích a odpovídá to požadavkům Národního programu (dále jen NP) Genetických zdrojů (dále jen GZ).

Tabulka 5: Stav populace ČMB v letech 2004 – 2012

(http://eagri.cz/public/web/file/322683/Ceskomoravsky_belgicky_kun.pdf)

Rok	Plemenní hřebci v GZ	Plemenné klisny v GZ	Plemenné klisny celkem v PK	Počet chovatelů
2004	43		1150	
2005	40	290	1135	
2006	43	313	1130	
2007	47	351	1146	
2008	52	369	1107	842
2009	61	524	1128	937
2010	58	386	1039	863
2011	61	391	1012	853
2012	62	446	1013	817

3.6.2.1 Plemenní hřebci

Podle výroční zprávy šlechtitelského programu z roku 2012 (http://eagri.cz/public/web/file/322683/Ceskomoravsky_belgicky_kun.pdf) byl počet

plemenných hřebců vyhovující a jejich věková struktura také. V dalších letech se pokračovalo ve stabilizaci málopočetných linií (396 Bourgogne de Monti, 26 Miroš a 3998 Pandor. Podle Svazu chovatelů chladnokrevných koní (www.schchk.cz) v současné době působí tito plemenní hřebci:

Linie 426 Aglaé

2881 Agar

798 Agentos

1699 Agy

2942 Almar

1584 Amazon

1839 Amír žlutavský

1585 Amur

2330 Aramis

2331 Aramis jakubovský

2908 Arin

2907 Arnold

1434 Aronek

2063 Artur

2068 Aznar

2852 Aznavour

2715 Azur

Linie 51 Bayard de Herédia

1960 Barbar

2200 Barman

2067 Barmín z Lipský

1314 Baroš

2914 Bart

1701 Béd'a

2844 Bret

1956 Brit

Linie 428 Branibor

2828 Baluf

1727 Bandita

1233 Bimon

1958 Bonet

2955 Bošar

2332 Burák

2066 Burbón

Linie 9 Marquis de Vraimont

1596 Magistr

1437 Maral

1435 Markon

2329 Markus

1315 Mazut – 2

2319 Merlot

993 Midas

Linie 3998 Pandor

1835 Patriot

Linie 133 Successerur de Boneffe

1241 Safír

1595 Sagar

2882 Sagír

1586 Santys

1704 Sapér

1158 Sauron

1316 Surda

Linie 396 Bougogne de Monti

2333 Bourbon z Lipský

1954 Brisul

994 Brix

Linie 26 Miroš

1959 Miran – 2

Linie 50 Corale

1335 Kalmond

2862 Kelis

1332 Kessidy

1063 Korál

2201 Korbik

1953 Kuba

3.6.3 Plemeno norický kůň

Počty koní plemene norik měli v roce 2012 převážně klesající tendenci. Důvod dohledáme na přelomu tisíciletí, kdy se od norického koně oddělil dřívější rás – nynější plemeno slezský norik. Tento značný pokles převážně klisen v reprodukci je ovlivněn také tím, že plemena ČMB a SN jsou finančně podporovány a plemeno N není. Dalším důvodem snížení počtu těchto koní je zapříčiněn úbytkem pracovních příležitostí v lesním hospodářství. (<http://eagri.cz/public/web/file/322856/Norik.pdf>)

Tabulka 6: Stav populace N v letech 2004 – 2012 (<http://eagri.cz/public/web/file/322856/Norik.pdf>)

Rok	Plemenní hřebci	Plemenné klisny celkem v PK	Počet chovatelů
2004	49	1005	
2005	52	1013	
2006	56	1023	
2007	58	1032	
2008	63	1038	823
2009	68	1046	836
2010	65	931	752
2011	68	881	686
2012	59	847	642

3.6.3.1 Plemenní hřebci

Počet plemenných hřebců je dostačující, vzhledem ke snižujícímu se počtu připouštěných klisen. (<http://eagri.cz/public/web/file/322856/Norik.pdf>) V současnosti v chovu působí tito hřebci (www.schchk.cz):

Linie Direkt

729 Dir

1334 Direkt

Linie 50 Norbert

1594 Falstr

2204 Frigo

Linie 2262 Gothenscherz

1597 Galán

1228 Gambit

Linie 1542 Nero Diamant VI

2065 Nikon

Linie 1747 Neuwirt Diamant IX

1227 Nugát

Linie Randolf

2769 Ramnes

Linie 500 Volg. Vulkan XI

1706 Scheron

964 Schifon

1444 Talon

2064 Tuzlík

653 Vesír

1155 Vespan

Linie Toni Vulkan XI

1416 Theo – vulkán XV

Linie 1350 Streiter Vulkan

1732 Sisal

960 Streimír

1445 Streit

Linie Wesinger Diamant XII

2318 Wendelín

732 Wendys

1152 White tiger

Linie Amor T

2203 Šimon

1705 Šumík

3.6.4 Plemeno slezský norik

Na začátku tohoto tisíciletí došlo ke schválení slezského norika jako genetického zdroje a počet zvířat se rapidně zvýšil. Poté do roku 2012 stoupal počet koní v populaci pomaleji. Pro další období chovatelé chtějí více oddělit Chovný cíl SN a N (http://eagri.cz/public/web/file/322864/Slezsky_norik_.pdf)

Tabulka 7: Stav populace SN v letech 2004 – 2012

(http://eagri.cz/public/web/file/322864/Slezsky_norik_.pdf)

Rok	Plemenní hřebci	Plemenné klisny v GZ	Plemenné klisny celkem v PK	Počet chovatelů
2004	33		330	
2005	33	170	370	
2006	35	186	420	
2007	39	211	453	
2008	39	235	438	296
2009	45	247	461	367
2010	43	238	464	359
2011	41	244	476	367
2012	42	287	479	354

3.6.4.1 Plemenní hřebci

Podle výroční zprávy šlechtitelského programu z roku 2012 (http://eagri.cz/public/web/file/322864/Slezsky_norik_.pdf) jsou všichni hřebci zařazeni do NP GZ. Celkový počet plemenných hřebců je vyrovnaný a dostačující. V následujících letech se bude pokračovat ve stabilizaci v rámci linií.

Linie 419 Bravo

1836 Bar

1589 Baramis

2062 Basango

2061 Bertold

1587 Bigar

2909 Bigor

2910 Biskup

2320 Brocco

1061 Brynet

2952 Brys Slezský

2202 Burbon z lovčic

Linie 2262 Gothensherz

2327 Galant

1952 Galvas

2858 Gambi

1838 Gibs

1733 Goliáš

Gordon

2328 Gringo

Linie 2934 Hubert Nero

2959 Habas

Linie 2526 Hollriegel

2014 Heny

Linie 1747 Neuwirt Diamant IX

1840 Nadar
2060 Nagan
2774 Navar
1336 Nefrit
2326 Negros
1957 Nerouš
1837 Neugot z Borčic
1438 Nippur Zuberský
2859 Nonet

Linie 1542 Nero Diamant VI

2868 Nacho Salazar – ZV
1725 Nacho Vsetínský
1588 Nacho – B
1443 Negir
1441 Nero Bečvanský
1442 Neuguš
2980 Nick

Linie Randolf

2953 Regent
2792 Rigoš

Linie 2500 Ritz Vulkan VIII

1955 Richard
1700 Ryho

Linie 1350 Streiter Vulkan

1439 Sagem
1331 Sargon
2885 Steiman
2867 Streidar
2776 Streimar
2691 Streimur

3.6.5 Střediska chovu chladnokrevných plemen koní

3.6.5.1 Hřebčín Klokočov

Historie chovu koní na Klokočově sahá do roku 1953, kdy bylo zahájeno budování odchovného zařízení při státním statku Vítkov. Vhodný objekt k tomuto účelu byl vybrán Františkův Dvůr, který je vzdálený 1 km od obce Klokočov. K objektu náleželo 470 ha zemědělské půdy. (<http://www.equichannel.cz/hrebcin-frantiskuv-dvur-klokocov>)

V roce 1963 zde bylo přesunuto stádo norických koní z Hořejších Kunčic. Základní stádo klisen bylo ve špatném výživném stavu, špatně ošetřované a většina klisen byla jalová. Spolu s klisnami byli dovezeni i dva plemenní hřebci a tím započal chov chladnokrevných koní v Klokočově. (Petrtyl, 2013)

V současné době chovné stádo zahrnuje 22 klisen. Ve volných stájích jsou ustájeny klisny a dorost všech věkových kategorií. Klisny jsou ustájeny po zhruba po 10 koních. Porody probíhají přímo v těchto stájích bez převodu do porodnice. Za dobu působnosti hřebčína se v chovu vyskytlo několik vynikajících hřebců. Nejvýznamněji ovlivnili kvalitu hřebci 2568 Klosterjager a 1262 Gothenscherz. V současné době v plemenitbě působí hřebec 1589 BARAMIS. (<http://www.frantiskuvdvur.cz/kone/chov/>)

Firma Františkův Dvůr s. r. o. se snaží zachovat stádo slezského norického koně, ale také se podílí na zvýšení ekonomické samostatnosti chovu. První snahou o zviditelnění chovu bylo zorganizování třídění koní, kterého se zúčastnila odborná komise a tímto byl odstartován krok k navrácení se k původním zvykům. Cílem je pomocí příslušné selekce dosáhnout zvyšování kvality jak chovného stáda, tak i koní pracovních. Další akcí byla kvalifikace na mistrovství Evropy, která byla první zkouškou a testem nového týmu před samotným mistrovstvím Evropy. (<http://www.equichannel.cz/hrebci-frantiskuv-dvur-klokočov>)

Kromě hřebčína Klokočov se chladnokrevní hřebci nachází také v hřebčinci Písek a Tlumačov.

Obr.7 Současný plemenný hřebec na Klokočově 1589 Baramis
(<http://www.schchk.cz/fotoalbum/plemenni-hrebci/slezsky-noricky-kun/baramis--1589/>)

3.6.5.2 Zemský hřebčinec Písek

Novodobá historie chovu koní v Písku začala v roce 1902, když byli do tehdy nově postaveného hřebčince dovezeni plemenní hřebci. Úkolem hřebčince bylo zabezpečovat tyto hřebce pro potřeby chovatelů, které se měnily dle způsobu využití koní (ať to byla armáda nebo zemědělství). Pro tyto potřeby zajišťoval hřebčinec plemenné hřebce jak z vlastního chovu, tak dovozem hřebců ze zahraničí – teplokrevné hřebce oldenburské, hannoverské, anglonormanské a chladnokrevné hřebce z provenience belgické a norické. (<http://www.zemskyhrebceincapek.cz/historie-hrebceince>)

Od loňského roku je právní forma hřebčince státní příspěvková organizace Zemský hřebčinec Písek s.p.o. V současné době zajišťuje Zemský hřebčinec Písek především plemenitbu přirozenou formou a inseminačně. Hřebci jsou umístění v areálu hřebčince, ale také na smluvních stanicích po celém území ČR. Část nemovitého majetku byla prohlášena za Národní kulturní památku a Zemský hřebčinec se snaží o její udržování

v dobrém stavu. I přes nelehkou situaci, z důvodu transformace právní formy hřebčince, je v katalogu hřebců pro rok 2017 poměrně dost kvalitních plemeníků. (Štěřbová H, Kratochvíle K., 2016)

Areál Zemského hřebčince Písek s architektonicky cennými budovami byl 1.7.2010 vyhlášen Národní kulturní památkou. (<http://www.zemskyhrebcecpisek.cz/o-hrebci>)

Pro letošní rok je nabízeno 7 chladnokrevných hřebců – 1445 Streit, 993 Midas, 280 Hubar, 164 Hubbír z Ostřetína, 201 Rytíř z Lán, 444 Neugot, 553 Parbon. (<http://www.zemskyhrebcecpisek.cz/plemenni-hrebci>)

3.6.5.3 Zemský hřebčinec Tlumačov

Plemenní hřebci Zemského hřebčince Tlumačov s. p. jsou rozmístěni po celé Moravě, někteří jsou také v Čechách a dříve dokonce i na Slovensku. I přes klesající počet přípouštěných klisen vykupuje hřebčinec od chovatelů každý rok stejný počet hřebečků, odstávat teplokrevných tak i chladnokrevných koní. Od roku 2000 se prováděl 60-ti denní test chladnokrevných hřebečků v Tlumačově, ale v roce 2005 rada Plemenné knihy chladnokrevných plemen, respektive Asociace svazu chovatelů koní rozhodla, že test chladnokrevných hřebečků se závěrečnou zkouškou se uskuteční v jiném zařízení než je Zemský hřebčinec, aniž by uvedly důvod. V prostorách reprodukčního centra, nacházejícího se v areálu hřebčince, se provádí odběr spermatu od plemenných hřebců, laboratorní zpracování ejakulátu, při němž jsou vytvořeny inseminační dávky. (Mamica a kol., 2005)

Celý areál Zemského hřebčince Tlumačov, spolu s významnými budovami, byl vyhlášen 15. července 2011 kulturní památkou. (<http://www.hrebcecpisek.cz/kulturni-pamatka>)

V současné době působí v Tlumačově 5 chladnokrevných plemenných hřebců – viz obrázek 9.

NABÍDKA ID ČERSTVÉHO SPERMATU PLEMENNÝCH HŘEBCŮ 2017 ZEMSKÝ HŘEBČINEC TLUMAČOV s.p.o.

COLA (HOLST)
MONACO (OLDBG)
LORD WEINGARD (OLDBG)
CARLOS (DSPF)
COMPLIMENT (ČT)
CATALIN IV-33 (FUR)
GENERALISSIMUS RUANA III (STKL)
SACRAMOSO ROMY XVIII (STKL)
DAHOMAN IV-CZ TAMARIX (SHAG)
PRZEDSWIT II MT-1/PARES (MT)
OLLY (ČSP)

MAZUT-2 (ČMB)
MIRAN-2 (ČMB)
RYHO (SN)
NADAR (SN)
DIREKT (N)
PIETROSU NELSON (HUC)

více informací na www.hrebcinec-tlumacov.cz

ZEMSKÝ HŘEBČINEC TLUMAČOV s.p.o.
Dolní 115, 763 62 Tlumačov
tel., fax: 577 929 085
www.hrebcinec-tlumacov.cz
info@hrebcinec-tlumacov.cz
reprodukční centrum:
576 771 711, 775 224 728
reprodukce@hrebcinec-tlumacov.cz

Obr.8 Seznam plemenných hřebců pro rok 2017 v Tlumačově

(<http://www.hrebcinec-tlumacov.cz/akce/aktualizovany-seznam-hrebcu-na-rok-2017>)

3.6.6 Genetické zdroje a dotace

Genetické zdroje jsou kulturním dědictvím a svou hodnotou pro lidstvo jsou nevyčíslitelné. Je to nenahraditelný a unikátní zdroj genů pro zlepšování biologického a hospodářského potenciálu produkčních zvířat. Do genetických zdrojů jsou zařazena česká chladnokrevná národní plemena SN a ČMB a také jsou v Národním programu konzervace a využívání genetických zdrojů zvířat významných pro výživu a zemědělství (NP GZ). Do tohoto programu se v rámci plemen jako genetický zdroj zařadí pouze čistokrevní jedinci, kteří mají oboustranně prokazatelný původ, jsou trvale označeni a také zapsáni v plemenné knize příslušného plemene.

Již k roku 1994 se datuje program ochrany genofondu původních českých plemen, kdy byla na popud prof. Máchy z brněnské Mendelovy zemědělské a lesnické univerzity zpracována studie o vývoji a současném stavu původních druhů a plemen hospodářských zvířat. Tento výsledek se stal základem návrhu výzkumného projektu s názvem „Národní program uchování a využití genových zdrojů hospodářských zvířat“, který byl řešen v letech 1995 - 1998 ve Výzkumném ústavu živočišné výroby v Praze Uhřetěvesi. Výsledkem projektu byla identifikace původních plemen a určení jejich umístění, sepsání dat pro budoucí databanku a návrh opatření k jejich uchování nebo regeneraci. (http://eagri.cz/public/web/file/322677/Koncepce_chovu_koni_v_CR.pdf)

Ministerstvo zemědělství pomocí národních dotací podporuje další uchování a využívání těchto koní. Peníze jsou určeny na dorovnání finančních ztrát způsobených uchováváním genetických zdrojů in situ a na zajištění požadavků spojených s uchováním ex situ (dokumentací, charakterizací, vedením databází, veřejnou informovaností a plněním příslušných mezinárodních závazků). (www.genetickezdroje.cz)

Začátkem roku jsou vždy na základě schváleného státního rozpočtu vyhlašovány aktuální dotační programy, které jsou k zažádání pro daný rok. Dotace určené pro chov koní vycházejí především ze skutečností, že šlechtění a plemenitba koní patří do plemenářského zákona (č. 154/2000 Sb.). V této oblasti plní úlohu dva zemské hřebčince (Písek a Tlumačov) a čtyři plemena koní (starokladrubský kůň, huculský kůň, slezský norik a českomoravský belgický kůň) zařazená do Národního programu genetických zdrojů. (Gaudíková, Machek, 2010)

Aktuálně jsou dotace do chovu koní poskytována na základě zákona o zemědělství (č. 252/1997 Sb.) a v jeho souladu se každoročně vydávají tzv. Zásady, které stanoví podmínky pro poskytnutí dotací. (http://eagri.cz/public/web/file/322677/Koncepce_chovu_koni_v_CR.pdf)

Z Evropské unie přímá dotace pro chov koní neexistuje, jde pouze žádat o nepřímou dotaci – pomocí Programu pro rozvoj venkova. Jedná se o podporu LFA oblastí (less favourable areas) – platby na údržbu travních porostů, kde podmínkou je stanovená intenzita hospodářských zvířat a dále modernizace hospodářských staveb a zemědělských podniků. (http://eagri.cz/public/web/file/322677/Koncepce_chovu_koni_v_CR.pdf)

3.6.7 Výsledky mistrovství ČR 2016

Podle článku Chladnokrevníci mistrovsky poprvé v západních Čechách (Našinec, 2016) se v tomto roce Mistrovství České republiky konalo první říjnový víkend (1. - 2.října) v areálu KxK Chov koní Svržno a soutěže dopadly následovně:

3.6.7.1 Soutěže v jednospřeží

Ovladatelnost s kládou

V této disciplíně si nejlépe vedl Dušan Turčan s koněm Juráškem, kteří v čase 306,72 vteřin a s nulou trestných bodů projeli určenou trasu. Druhé místo obsadil Jiří Knapovský s koněm Sosna v čase 289,39 vteřin a s 5 trestnými body. Třetí skončil František Beran s koněm Egonem v čase 292,63 vteřin a také 5 trestnými body.

Formanská jízda

Tuto soutěž vyhrála dvojice Michal Bančík s koněm Naila, kteří v čase 220,26 sekund projeli trať s nula trestnými body. Druhé místo obsadil Marián Fízek s koněm Lord v čase 221,09 sekund a třetí byl Jan Blizňák s koněm Švarna v čase 228,91 sekund.

Těžký tah

První místo obsadil opět Dušan Turčan s koněm Jurášek, který dotáhl saně o váze 1 700 kg přes celou délku dráhy (tj.20 metrů). Na druhém místě se umístil Jan Janovský s koněm Inspektor, který utáhl 1 500 kg také celou dráhu. Třetí místo obsadil František Beran s koněm Lord, kteří saně o váze 1 500 kg dotáhl do vzdálenosti 20 metrů.

Mistrem České republiky v kombinované soutěži jednospřeží se stal se ziskem 18 bodů Jan Janovský a jeho kůň Inspektor. Vícemistrem se stal Dušan Turčan s koněm. Jurášek, který získal 23 bodů. Na třetím místě se umístil Jan Janovský s koněm Brok s počtem 23 bodů (stejný počet bodů jako 2.místo, ale horší výsledek v kládě – ta v trojboji rozhoduje)

Obr.9 Jan Janovský s koňmi Brok a Inspektor

(<http://www.equichannel.cz/chladnokrevnici-mistrovsky-poprve-v-zapadnich-cechach>)

3.6.7.2 Soutěže ve dvojspřeží

Ovladatelnost s kládou

V této disciplíně obsadil první místo Vladimír Hajtmar s koňmi Galen a Grafit, kteří měli 15 trestných bodů a čas 372,19 sekund. Na druhém místě se umístil Jan Janovský s koňmi Brok a Inspektor s 15 trestnými body a časem 404,30 sekund. Třetí byl Petr Procházka s koňmi Narex a White Tiger s 20 trestnými body a časem 401,99 sekund.

Formanská jízda

Vítězem této soutěže se stal David Janoš s koňmi Brys Stadlecký a Naila v čase 222,19 sekund. Na druhém místě byl Jan Blizňák s koňmi Švarna a Sára s časem 223,13 sekund a třetí místo obsadil Jaroslav Marvan s koňmi Gréta a Gira s časem 239,64 sekund.

Těžký tah

V této disciplíně byl suverénně první Vladimír Hajtmar s koňmi Galen a Grafit, kteří absolvovali celkovou váhu 3 100 kg po celé dráze. Druhé místo obsadil Dušan Turčan

s koňmi Saimon a Jurášek, kteří táhli také váhu 3 100 kg, ale pouze na vzdálenost 0,7 metru. Na třetím místě se umístil Marián Fízek s koňmi Lordo a Buntek na váze 2 900 kg a vzdálenosti 5,16 metrů.

Po sečtení výsledků všech tří disciplín se mistrem ČR v kombinované soutěži dvojspřeží stal Vladimír Hajtmar s koňmi Galen a Grafit, kteří získali celkem 10 bodů. Vicemistrem byl obhájce loňského vítězství Dušan Turčan s koňmi Saimon a Jurášek s 11 body a na třetím místě se umístil Jan Janovský s koňmi Brok a Inspektor s celkem 12 body.

Obr.10 Galen a Grafit, mistři ČR ve dvojspřeží

(<http://www.equichannel.cz/chladnokrevnici-mistrovsky-poprve-v-zapadnich-cechach>)

4 ZÁVĚR

Mohutní koně (chladnokrevní) jsou určeni především pro těžkou práci, avšak zůstávají neustále poněkud stranou všeobecného zájmu - možná je to i proto, že tito koně pracují někde v lese nebo na poli. Jsou však opomíjeni neprávem, o jejich kráse a pracovitosti se můžeme přesvědčit kdekoliv na svodech chladnokrevných koní nebo také při jejich soutěžích. Ke snížení využívání těchto koní v lesním hospodářství (pro přiblížení dřeva koněm) docházelo koncem 90. let. Zásadní byl rok 2000, kdy došlo k převodu živnosti kočí v lesním hospodářství z vázané na volnou. Dále se začalo uplatňovat zadávání zakázek nejnižší cenové nabídky a tyto dva důvody zapříčily příliv levné pracovní síly ze zahraničí a následné snížení nabídky a poptávky po tomto druhu práce. V současné době pracují koně v lese pouze tam, kde se technika nedostane (pro složitost a náročnost terénu) a za srovnatelný výkon dostávají daleko méně zapláceno.

V České republice jsou vedeny plemenné knihy pro 3 chladnokrevná plemena – českomoravský belgický kůň, norický kůň a slezský norik. Jejich chov je velmi roztráštěný a to má velká negativa v řízení chovu a realizaci přípravných plánů. Na druhou stranu to má také svá pozitiva, hlavně z pohledu dlouhodobé udržitelnosti. Důležité je si uvědomit, že počet chladnokrevných koní, oproti jiným plemenům, je velmi malý – v současnosti kolem 2 000 plemenných koní celkem, a je pravděpodobné, že v budoucnosti bude nadále klesat. Heslo svazu chovatelů chladnokrevných koní je „v jednotě je síla“ a tímto je nutné se řídit, abychom zachovali chov těchto krásných a ušlechtilých plemen.

K vybrání a napsání tohoto tématu bakalářské práce mě vedl fakt, že chladnokrevníci mě odjakživa okouzlovali jejich silou a pracovitostí a zároveň lehkostí a elegancí, s jakou se na soutěžích a výkonnostních zkouškách prezentují. Široká veřejnost si myslí, že chladnokrevníci jsou koně vhodní jen pro práci v lese, ale v dnešní době už to tak zdaleka není. Tito koně se pro jejich klidnou a vyrovnanou povahu stávají ideálními společníky na toulky přírodou a rekreační ježdění, svoji roli mají také v agroturistice.

5 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. CERMAN, J.: *Výkonnostní zkoušky chladnokrevných hřebců*. Jezdeckví, č. 2, 2007, s. 57.
2. DUŠEK, J. a kol. *Chov koní*. Praha: Brázda, 1999, 404 s., ISBN 80-209-0352-6.
3. DUŠEK, J. a kol. *Chov koní*. Vyd. 2., přeprac. Praha: Brázda, 2007, 400 s., ISBN 978-80-209-0352-5.
4. HONZÍK, F., SUCHÁNEK, F.: *Plemenná kniha koní*, díl I. Státní zemědělské nakladatelství v Praze, 1956, 591 s.
5. JIŘÍ MACHEK, 2012, *Organizace chovu koní v ČR*, 7 s., In: Sborník referátů z mezinárodní konference, Aktuální otázky chovu koní v ČR, Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně, Zemědělská 1, 613 00 Brno, 184 s. [cit. 2017-04-11]
6. KOUBEK K. a kol.: *Speciální zootechnika II: Chov koní*. Praha: Státní zemědělské nakladatelství, 1957, 1031 s.
7. MARŠÁLEK M., RAJŠLOVÁ J., KOČVAROVÁ I., 2016, *Chov chladnokrevných koní v ČR*, 10 s., In: Sborník referátů z mezinárodní konference, Aktuální otázky chovu koní v ČR, Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně, Zemědělská 1, 613 00 Brno, 60 s. [cit. 2017-04-11]
8. MARŠÁLEK M. A CIVIŠOVÁ H.: *Šlechtění chladnokrevných koní a jejich uplatnění*, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, zemědělská fakulta, 2016, 141 s., ISBN 978-80-7394-580-0.
9. MACHEK, J.: *Počty koní stále stoupají*. Jezdeckví, č. 5, 2012, s. 58-59.
10. MAMICA A Kol. *Zemský hřebčinec Tlumačov u příležitosti 80. výročí založení Tlumačov*, 2005, 30 s.
11. MISAŘ, D. JISKROVÁ I.: *Chov a šlechtění koní*. Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně, 2001. 170 s. ISBN 978-80-7157-510-8.
12. MISAŘ, D.: *Vývoj chovu koní v Čechách, na Moravě a na Slovensku*. Vyd.1. Praha: Brázda, 2011, 295 s., ISBN 978-80-209-0383-9.
13. PETRTÝL, I.: *Slezský norik klidná síla z podhůří Jeseníků*, 2013, neprodejný výtisk
14. PETRTÝL, I.: *Chladnokrevná plemena koní*. Jezdeckví, č. 2, 2006, s. 50-51.
15. RIEDEL Q.: *Dějinné studie o vzniku ras koní a jejich významu pro vypěstění hospodářského koně*, 1923, 103 s.,
16. SVOBODOVÁ, J.: *Zkoušky výkonnosti chladnokrevných hřebců*. Jezdeckví, č. 3, 2006, s. 50-5
17. ŠÍR, J.: *Zhodnocení soutěží chladnokrevných koní v ČR*. Brno, 2009. Diplomová práce. Mendelova zemědělská univerzita v Brně.
18. ŠTENCL, F.: *Vývoj chovu koní u nás I. a II.díl*, Pardubice, Ústav veterinární osvěty, 1977, 151 s.

19. VAŇKOVÁ, A.: *Speciální výkonnostní zkoušky koní*, Brno 2007, Bakalářská práce, Mendelova zemědělská a lesnická fakulta v Brně.
20. *Asociace svazů chovatelů koní – pravidla kombinovaných soutěží 2015* [online]. [cit. 2017-03-20]. Dostupné z: <http://www.aschk.cz/stranka/souteze-chladnokrevniku>
21. *Asociace svazů chovatelů koní – soutěže chladnokrevníků* [online]. [cit. 2017-03-20]. Dostupné z: <http://www.aschk.cz/stranka/souteze-chladnokrevniku>
22. *Asociace svazu chovatelů koní – stanovy ASCHK ČR* [online]. [cit. 2017-03-20]. Dostupné z: www.aschk.cz/dokumenty/stanovy.doc
23. *Equichannel – výkonnostní zkoušky chladnokrevných hřebců* [online]. [cit. 2017-03-20]. Dostupné z: <http://www.equichannel.cz/vykonnostni-zkousky-chladnokrevnych-hrebcu-v-tlumacove>
24. *Equichannel – chladnokrevníci mistrovsky poprvé v západních čechách* [online]. [cit. 2017-03-20]. Dostupné z: <http://www.equichannel.cz/chladnokrevnici-mistrovsky-poprve-v-zapadnich-cechach>
25. *Equichannel – Hřebčín Františkův Dvůr Klokočov* [online]. [cit. 2017-03-28]. Dostupné z: <http://www.equichannel.cz/hrebcin-frantiskuv-dvur-klokocov>
26. *Hřebčín Františkův Dvůr* [online]. [cit. 2017-03-28]. Dostupné z: <http://www.frantiskuvdvur.cz/>
27. *Koncepce chovu koní* [online]. [cit. 2017-04-07]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/322677/Koncepce_chovu_koni_v_CR.pdf
28. *Národní referenční středisko uchování a využití genetických zdrojů hospodářských zvířat – Metodika chovu - Českomoravský belgický kůň* [online]. [cit. 2017-04-07]. Dostupné z: http://www.genetickezdroje.cz/sites/File/metodika/Metodika_KoneBelgik.pdf
29. *Národní referenční středisko uchování a využití genetických zdrojů hospodářských zvířat – Metodika chovu - Slezský norik* [online]. [cit. 2017-04-07]. Dostupné z: http://www.genetickezdroje.cz/sites/File/metodika/Metodika_KoneNorik.pdf
30. *Národní referenční středisko uchování a využití genetických zdrojů hospod. zvířat – Národní program GZ* [online]. [cit. 2017-04-07]. Dostupné z: http://www.genetickezdroje.cz/sites/File/dokumenty/Narodni_program_GZ.pdf
31. *Situační a výhledová zpráva – koně* [online]. [cit. 2017-04-11]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/100000/KONE_12_2010.pdf
32. *Svaz chovatelů N, SN a ČMB – Českomoravský belgický kůň – Řád PK* [online]. [cit. 2017-03-20]. Dostupné z: <http://www.schchk.cz/clanky/ceskomoravsky-belgicky-kun/rad-pk/>
33. *Svaz chovatelů Českomoravského belgického koně, neoficiální* [online]. [cit. 2017-03-20]. Dostupné z: <http://www.schcmbk.cz/>
34. *Svaz chovatelů českomoravského belgického koně* [online]. [cit. 2017-03-20]. Dostupné z: <http://www.schcmbk.eu>
35. *Svaz chovatelů chladnokrevných koní N, SN, ČMB* [online]. [cit. 2017-03-20]. Dostupné z: <http://www.schchk.cz/>

36. *Svaz chovatelů českomoravského belgického koně – výkonnostní zkoušky klisen*[online]. [cit. 2017-03-20]. Dostupné z:
<http://www.schcmbk.cz/news/vykonnostni-zkousky-klisen/>
37. *Soutěže chladnokrevných koní* [online]. [cit. 2017-03-20]. Dostupné z:
<http://www.konicki.cz/clanky/vozatajstvi-73/souteze-chladnokrevnych-koni-2472/>
38. *Zemský hřebčinec Písek s.p.o.* [online]. [cit. 2017-03-28]. Dostupné z:
<http://www.zemskyhrebcecpisek.cz>
39. *Zemský hřebčinec Tlumačov s.p.o.* [online]. [cit. 2017-03-28]. Dostupné z:
<http://www.hrebcectlumacov.cz>

Seznam obrázků

Obrázek 1 - Norický kůň 1733 Goliáš

(<http://www.schchk.cz/fotoalbum/plemenni-hrebci/slezsky-noricky-kun/golias--1733/>)

Obrázek 2 - Slezský norik 1331 Sargon

(<http://www.schchk.cz/fotoalbum/plemenni-hrebci/slezsky-noricky-kun/sargon--1331/>)

Obrázek 3 - Českomoravský belgický kůň 1437 Maral

(<http://www.equichannel.cz/nejkrasnejsi-kun-cr-2015-chladnokrevna-plemena-vyhrava-1437-maral>)

Obrázek 4 - Formanská jízda, koně Maral a Almar + kočí Míra Ježek

(<http://www.schchk.cz/fotoalbum/kvalifikacni-souteze/rosice-u-brna/>)

Obrázek 5 - Ovladatelnost s kládou, kůň Brok + Jan Jandovský

(<http://www.schchk.cz/fotoalbum/kvalifikacni-souteze/rosice-u-brna/>)

Obrázek 6 - Absolutní tah, kůň Michal + Radek Žák

(<http://www.schchk.cz/fotoalbum/kvalifikacni-souteze/rosice-u-brna/>)

Obrázek 7 - Současný plemenný hřebec na Klokočově 1589 Baramis

(<http://www.schchk.cz/fotoalbum/plemenni-hrebci/slezsky-noricky-kun/baramis--1589/>)

Obrázek 8 - Seznam plemenných hřebců pro rok 2017 v Tlumačově

(<http://www.hrebcevec-tlumacov.cz/akce/aktualizovany-seznam-hrebce-na-rok-2017>)

Obrázek 9 – Jan Janovský s koňmi Brok a Inspektor

(<http://www.equichannel.cz/chladnokrevnici-mistrovsky-poprve-v-zapadnich-cechach>)

Obrázek 10 – Galen a Grafit, mistři ČR ve dvojspreží

(<http://www.equichannel.cz/chladnokrevnici-mistrovsky-poprve-v-zapadnich-cechach>)

Seznam tabulek

Tabulka 1 - Minimální tělesné míry při zápisu do plemenné knihy – norický kůň

(<http://www.aschk.cz/noricky-kun/dokumenty/rad-pk-n>)

Tabulka 2 - Minimální tělesné míry při zápisu do plemenné knihy – slezský norik

(<http://www.aschk.cz/noricky-kun/dokumenty/rad-pk-sn>)

Tabulka 3 - Minimální tělesné míry při zápisu do plemenné knihy – českomoravský

belgický kůň (<http://www.aschk.cz/noricky-kun/dokumenty/rad-pk>)

Tabulka 4 - Vývoj počtu koní chladnokrevných plemen od roku 2008 (Maršálek M., Rajšlová J., Kočvarová I., 2016)

Tabulka 5: Stav populace ČMB v letech 2004 – 2012

(http://eagri.cz/public/web/file/322683/Ceskomoravsky_belgicky_kun.pdf)

Tabulka 6: Stav populace N v letech 2004 – 2012

(<http://eagri.cz/public/web/file/322856/Norik.pdf>)

Tabulka 7: Stav populace SN v letech 2004 – 2012

(http://eagri.cz/public/web/file/322864/Slezsky_norik_.pdf)

Seznam zkratk

ČR – Česká republika

SN – slezský norik

N – norický kůň

ČMB – českomoravský belgický kůň

NP – národní program

GZ – genetický zdroj

KVH – kohoutková výška hůlková

PK – plemenná kniha

6 PŘÍLOHY

Seznam příloh

Příloha 1 – zkoušky výkonnosti chladnokrevných klisen

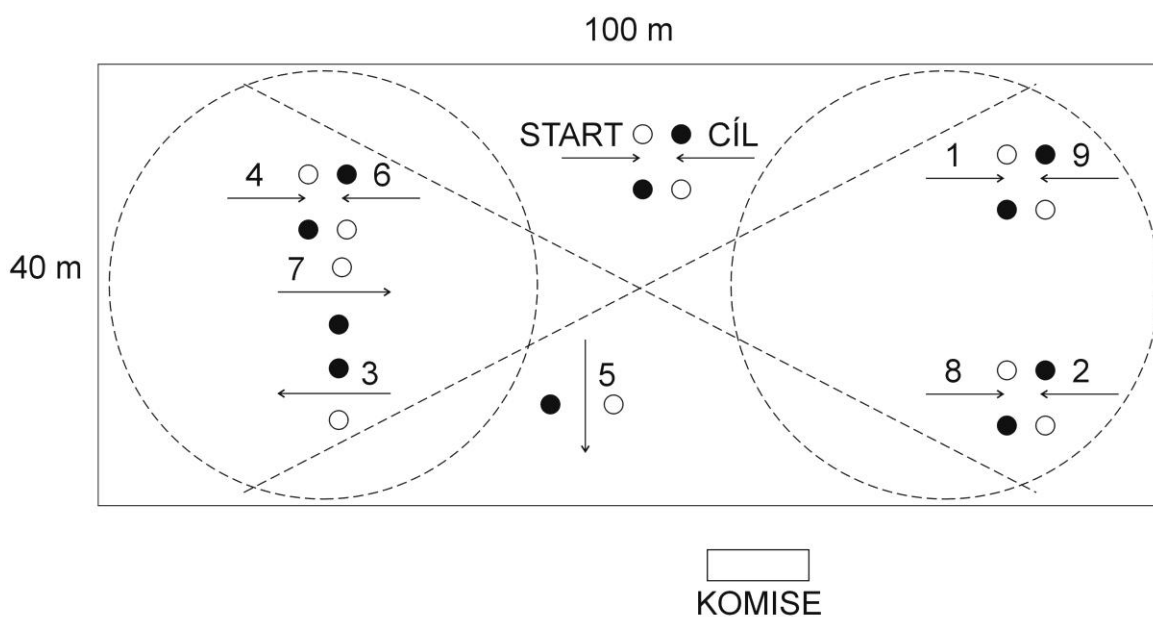
Příloha 2 – zkoušky výkonnosti chladnokrevných hřebců

Příloha 1 – Zkoušky výkonnosti klisen

Mechanika pohybu a ovladatelnost spřezení – drezurní úloha, převzato z Řádu plemenné knihy (<http://www.aschk.cz/ceskomoravsky-belgicky-kun/dokumenty/rad-pk>)

A	vjezd krokem	HXF	změnit směr - prodloužený klus
X	obrat na E, stát, pozdrav, krokem vchod	A	krok
EH	krok	KXM	krok na volné oprati
H	klus	M	krok
A	velký kruh 1x kolem	HXF	krok na volné oprati
KXM	změnit směr - prodloužený klus	F	krok
M	klus	A	obrat na X
C	velký kruh 1x kolem	X	obrat na E, stát, pozdrav, odchod z obdélníku

Plán trasy vozatajského parkuru

Ovladatelnost spřezení na parkuru – plánek - přímo na ploše drezurního obdélníku (80 x 40 m) je vytyčeno 8 průjezdů o šířce asi 150 cm po každé straně vozu, převzato z Řádu plemenné knihy (<http://www.aschk.cz/ceskomoravsky-belgicky-kun/dokumenty/rad-pk>)

Příloha 2 – Zkoušky výkonnosti hřebců

Osvědčení o původu hřebce - Oboustranně prokazatelný původ do čtvrté generace předků při splnění podmínky stejnosměrné, přičemž platí zásada: otec a otcové matek v přímé mateřské linii, při taxativně stanoveném počtu generací – do 4 generace předků, přísluší k vlastní chovné populaci plemene nebo k takové populaci, která splňuje záměry a cíle chovného programu.

(www.aschk.cz/ceskomoravsky-belgicky-kun/dokumenty/rad-pk)

1. generace	2. generace	3. generace	4. generace
Otec			
Matka	Otec		
		Otec	
			Otec

Struktura a významnost posuzovaných znaků (www.aschk.cz/ceskomoravsky-belgicky-kun/dokumenty/rad-pk)

Posuzovaný znak, vlastnost, zkušební disciplína	Dílčí významový součinitel	Celkový významový součinitel
Typ a pohlavní výraz (A)		1
Tělesné znaky (B)		2
Hlava	1	
Krk	1	
Hrudník a plec	1	
Hřbet a bedra	1	

Hrudní končetiny	1	
Pánevní končetiny	1	
Zád'	1	
Celkový soulad	8	
Celkem		
Výkonnost (C)		3
<i>Výcvik (C1)</i>		1
Temperament	4	
Charakter ve stáji	1	
Charakter v zápřeži	1	
Charakter při kování	1	
Charakter celkem	4	
Konstituce	3	
Krmitelnost	2	
Pracovní ochota a učenlivost	4	
Celkem	17	
<i>Distanční jízda v páru v zápřeži (C2)</i>		2
<i>Zkouška ovladatelnosti v páru ve vozatajském parkuru (C3)</i>		2
<i>Zkouška mechaniky pohybu v jed-nospřeží (C4)</i>		2
krok		
klus		
<i>Zkouška v tahu v jednospřeží v kládě (C5)</i>		3
Celkem C1, C2, C3, C4, C5		10

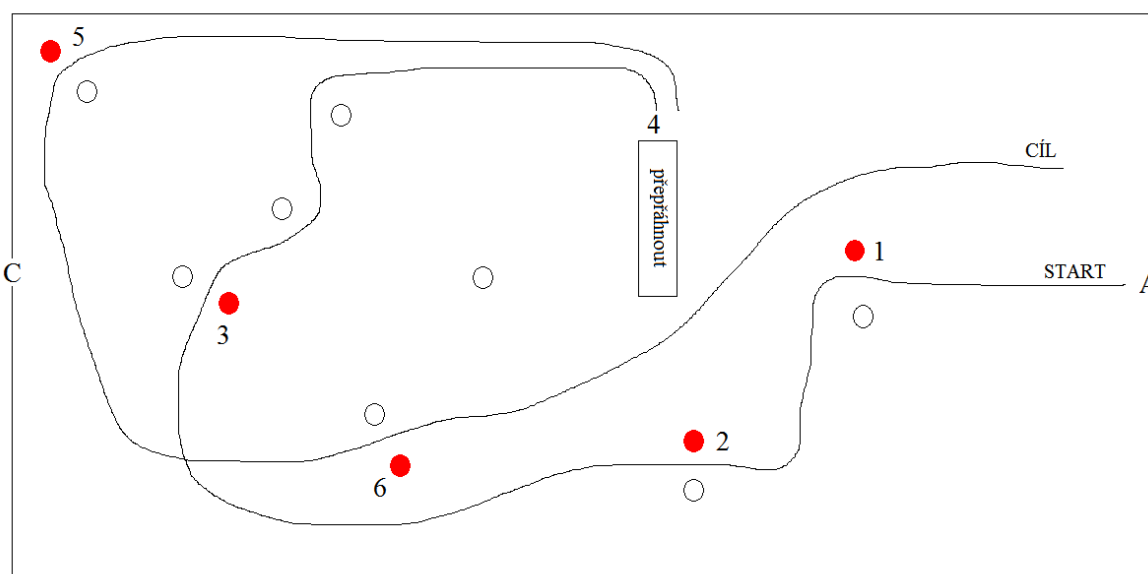
Vyhodnocení (www.aschk.cz/ceskomoravsky-belgicky-kun/dokumenty/rad-pk)

Celkové výsledné hodnocení	Celkový významový součinitel
Typ a pohlavní výraz (A)	1
Exteriér a tělesné znaky(B)	2
Výkonnost (C)	3

Zkouška mechaniky pohybu v jednospřežní (C₄) – drezurní úloha

(www.aschk.cz/ceskomoravsky-belgicky-kun/dokumenty/rad-pk)

A	vjezd krokem	HX	změnit směr - prodloužený klus
X	obrat na E, stát, pozdrav, krokem vchod	A	Krok
EH	krok	KX	krok na volné oprati
H	klus	M	Krok
A	velký kruh 1x kolem	HX	krok na volné oprati
KX	změnit směr - prodloužený klus	F	Krok
M	klus	A	obrat na X
C	velký kruh 1x kolem	X	obrat na E, stát, pozdrav, odchod z obdélníku

Zkouška v tahu v jednospřeží v kládě (C₅) – plánek (www.aschk.cz/ceskomoravsky-belgicky-kun/dokumenty/rad-pk)